

fremført af det ærede Mindretal, til hvilket jeg oftere har sigtet, en Betragtning, som ikke tidligere under Behandlingen af denne Sag er kommen frem paa en saadan Maade, at der har været nogen Anledning for Udvalgets Fleertal til i dets Betænkning at tage Hensyn dertil. Jeg sigter herved til, hvad det nævnte ærede Mindretal har bemærket om, at det maa ansees som en ældgammel Sædvane, at Fæsternes Efterladte have en Afkomst til at erholde Fæstestederne paa billigere Billaar end Fremmede. For det Første kan jeg ved Prædicatet „ældgammel“ ikke lade være at minde om Tilstandene i det forrige Aarhundrede, da det jo i en lang Periode paa de fleste Steder i Landet ikke blev betragtet som nogen egentlig Afkomst, der havde nogen Værdi, at kunne overtage en Fæstegaard, men da det derimod meget mere blev betragtet som et Onde, man søgte at undgaae. Det er jo en Forestilling, som ligger til Grund for en meget vigtig Deel af Datidens Lovgivning, den ligger jo til Grund for Lovgivningen om Stavnsbaandet. Dernæst er det jo at mærke, naar man vil klare sig dette Spørgsmaal, at de allerfleste Overgange af Fæstestederne til en ny Fæster foregaae, medens der endnu sidder en Fæster paa Gaarden, hvis Fæsteret altsaa kommer i Afdrag ved Bestemmelsen af, hvad den nye Tiltrædende har at betale, saa det altsaa er i høj Grad vanskeligt for disse Tilfælde at skjelne imellem, hvor stor en Deel af det Afdrag, der er gjort i den nævnte Kjøbesum eller Indfæstning, der skyldes den nævnte Omstændighed, og hvor stor en Deel af Afslaget der skyldes den Omstændighed, at det er en Slægtning af Fæstere, der tiltræder Gaardens Besiddelse. Dersom man skal klare sig, hvormegen Vægt der i Almindelighed ifølge Skik og Brug tillægges den sidste Omstændighed, maa man derfor indskrænke sig til at see hen til de Tilfælde, hvor Fæsteledigheder finder Sted, og see, hvorledes Forholdene der stille sig. I den Henseende har man særdeles interessante Oplysninger netop i de af mig før nævnte statistiske Meddelelser fra Aaret 1852. Der indeholdes i disse en Beretning om, hvor mange Gaarde der i Tidrummet fra 1845 til 1849 under Fæsteledighed ere gaaede over til

Selveiendom, og der er gjort en Adskillelse imellem, hvilke af disse Gaarde, der ere gaaede over til Slægtninge, og hvilke til Fremmede. Naturligviis kan man ikke vente afgjørende Resultater af disse statistiske Data, fordi de ikke ere saa mange, at det jo overmaade let er muligt, at særegne Tilfældigheder kunne have gjort sig gjældende netop i det paagjældende Tidrum eller ved de Salg, hvorom der er Spørgsmaal; men jeg troer dog, at disse Oplysninger have en særdeles Interesse, og det undrer mig, at man ikke under denne Sags tidligere Behandling er kommen ind paa dette statistiske Materiale, men derimod har ladet sig nøie med ganske i Almindelighed at ræsonnere om Dvotabelen og stille den ganske efter Behag. Ifølge disse Data blev der i det nævnte Tidrum 1845—49 solgt 67 fæsteledige Gaarde med et Hartkorn af 350 Tønder til Slægtninge af de afgaaede Fæstere. Derimod folgtes der 113 Gaarde med 552 Tønder Hartkorn til Fremmede. For de Gaarde, der bleve solgte til Slægtninge, blev der betalt i Gjennemsnit 736 Rd. pr. Td. Hartkorn, og for de Gaarde, der bleve solgte til Fremmede, betaltes der i Gjennemsnit 942 Rd. pr. Td. Hartkorn, omtrent den samme Sum, som blev betalt ved Salg fra Selveier til Selveier, hvilket i det samme Tidrum var i Gjennemsnit 962 Rd. pr. Td. Hartkorn. Der er altsaa en Forskjel imellem de to af mig nævnte Summer, 736 Rd. og 942 Rd., som repræsenterer en Fordeel for Slægtninge af mellem $\frac{1}{4}$ og $\frac{1}{5}$ af Gaardenes Værdi. Det forekommer mig nu, at dette Resultat under ingen Omstændigheder kan forundre. Jeg mener nemlig, at det er Noget, man selvfølgelig maa vente, at de store Fordegodsbesiddere, navnlig de, der ere i Besiddelse af en betydelig nedarvet Formue, i deres Forhold til Befolkningen paa deres Godser og ligesoverfor de Familier, gennem hvis Arbeide det er, at de oppehøre det store Udbytte, som de selv nyde uden noget Arbeide, ansee det som en Uressag ikke at vise nogen smaalig Nærighed; jeg er aldeles enig med det ærede Mindretal i, at det er Noget, de hverken kunne være bekjendte for sig selv eller Andre. Det er jo overhovedet